

## ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЦЯ ТА РОЛІ ПОДАТКІВ У СУСПІЛЬСТВІ

РУЖИЦЬКИЙ Юрій<sup>1</sup>, ПОКОТИЛОВА Олена<sup>2</sup>

<sup>1</sup> ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»  
<https://orcid.org/0009-0001-7925-8797>

<sup>2</sup> ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»  
<https://orcid.org/0009-0006-6481-8348>

Уряди держав встановлюють податки зі своїх громадян і підприємств як засіб формування державних доходів, які потім використовуються для задоволення державних потреб. Крім того, податки використовуються для перерозподілу багатства, зменшення соціальної нерівності та сприяння економічній справедливості. Відповідно існують різні види податків, найбільш поширеними з яких є: прибуткові податки; податки на споживання; податки на багатство; податки на прибуток бізнесу; спеціальні податки (акцизи). Країна формує свою структуру податкових надходжень залежно від державної фінансової політики. Світова практика показує, що прибуткові податки переважають у структурі податкових надходжень розвинутих країн, а податки на споживання – у країнах, що розвиваються. Податки виконують важливу роль в економіці: від нагромадження ресурсів до регулювання економічного зростання. Уряди також використовують податки як засіб стримування небажаних видів діяльності, таких як споживання спиртних напоїв, паління тощо. Податки використовуються урядами для фінансування державних і громадських соціальних проєктів, а також створення сприятливого бізнес-середовища в країні для економічного зростання. Держава надає великого значення розвитку людського капіталу, і освіта займає центральне місце в цьому розвитку. Кошти від податків спрямовуються на фінансування, облаштування та утримання системи закладів освіти. Без податків державні внески в сектори соціального захисту населення та охорони здоров'я були б неможливі. Податки ідуть на фінансування таких послуг як охорона здоров'я, медичні дослідження, соціальне забезпечення тощо. Іншими важливими секторами є розвиток інфраструктури, транспорту, житлового будівництва тощо. Окрім соціальних проєктів, уряди також використовують зібрані податки для фінансування секторів, які мають вирішальне значення для добробуту їхніх громадян, таких як безпека, наукові дослідження, захист навколишнього середовища тощо. Военні дії на території України змінили основне призначення податків, зменшилась їх роль у формуванні доходів бюджету, значно зросли видатки бюджету, які не притаманні у мирний час.

Ключові слова: податки, податкова система, оподаткування, функції податків, податкові надходження, державні видатки.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-1>

### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Податкова система є фундаментальною основою будь-якої сучасної економіки. Це сукупність правил, законів і нормативних актів, які регулюють збір податків державою. Податкові системи суттєво відрізняються залежно від юрисдикції та часу. У більшості сучасних податкових систем здійснюється оподаткування як фізичних активів, такі як майно, так і конкретних подій, такі як процес реалізації. Доходи, отримані від податків, необхідні для фінансування державних видатків, інфраструктури та соціальних програм, які приносять користь суспільству в цілому. Формулювання цілей оподаткування є одним із найбільш критичних і дискусійних питань сучасної політики.

### АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам визначення ролі податків та їх впливу на соціально-економічні процеси у суспільстві присвячено праці не одного покоління науковців, починаючи від А. Сміта, Ж. Сімонді, Д. Рікардо до сучасників. Вони зробили значний внесок у дослідження питання місця та ролі податків у суспільстві. У частині робіт увага акцентується на фіскальній функції податків [1; 2], досліджується роль податків у забезпеченні фінансової безпеки держави [3], і зокрема, податкової безпеки [4]. Порушуються питання соціальної функції податків [5], в контексті чого розглядається суть та недоліки податку на доходи фізичних осіб. Розкрито об'єктивну необхідність непрямого оподаткування [6]. Водночас дослідження в процесі розвитку суспільства місця та ролі податків постійно змінюється в залежності від внутрішніх та зовнішніх обставин і особливо це виражається сьогодні в Україні, коли фінансова політика змінила свої орієнтири з соціального аспекту та оборонний. Тому дослідження особливостей оподаткування, розкриття соціально-економічної ролі податків та подальшого вдосконалення механізму їх справляння не втрачає своєї актуальності.

### ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

У цій статті досліджується важливість податків в економіці держав та те, як правильне управління ними може мати значний вплив на економічне зростання.

## ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Податки виконують кілька важливих функцій для належного функціонування економіки: вони забезпечують державу необхідними ресурсами для фінансування її витрат, таких як освіта, охорона здоров'я, безпека та державні інвестиції. Крім того, податки використовуються для перерозподілу багатства, зменшення соціальної нерівності та сприяння економічній справедливості.

Протягом XIX століття панувала ідея про те, що податки повинні служити головним чином для фінансування уряду. У минулі часи, і знову сьогодні, уряди використовують оподаткування не тільки для фіскальних цілей. Одним із корисних досліджень мети оподаткування, яке здійснив американський економіст Річард А. Масгрейв, є розрізнення цілей оподаткування на розподіл ресурсів, перерозподіл доходів та забезпечення економічної стабільності [7].

Найважливішою метою оподаткування є залучення ресурсів до бюджету для забезпечення основних державних потреб. Податки оплачують багато речей, які є фундаментальними для функціонування суспільств у всьому світі, наприклад, охорону здоров'я, школи та соціальні послуги. Дослідження Gaspar V. показали, що мінімум податкових надходжень для країни становить щонайменше 15% ВВП, щоб мати можливість надавати базові послуги своїм громадянам [8]. Але важливо розуміти і іншу сторону – важливу роль відіграє не лише обсяг зібраних податків, а й на те, як ці гроші витрачаються на покращення життя та добробуту громадян.

Martela F. та ін. у своєму дослідженні заявляють, що між оподаткуванням і щастям існує тісний зв'язок. З року в рік країни, які входять до десятки найщасливіших країн світу, мають найвищі податкові ставки [9]. Позитивний зв'язок між податком і щастям повністю опосередковується задоволеністю громадян державними послугами. Тобто: завдяки вищим податкам, які сплачують громадяни, уряд може забезпечити краще життя своїм громадянам за допомогою соціальних пільг, охорони здоров'я, освіти, працевлаштування та кращої інфраструктури, зокрема, – що забезпечує щастя громадянам. ТОП-10 країн із найвищими граничними ставками податку на доходи фізичних осіб станом на 2024 рік подано на рис. 1.

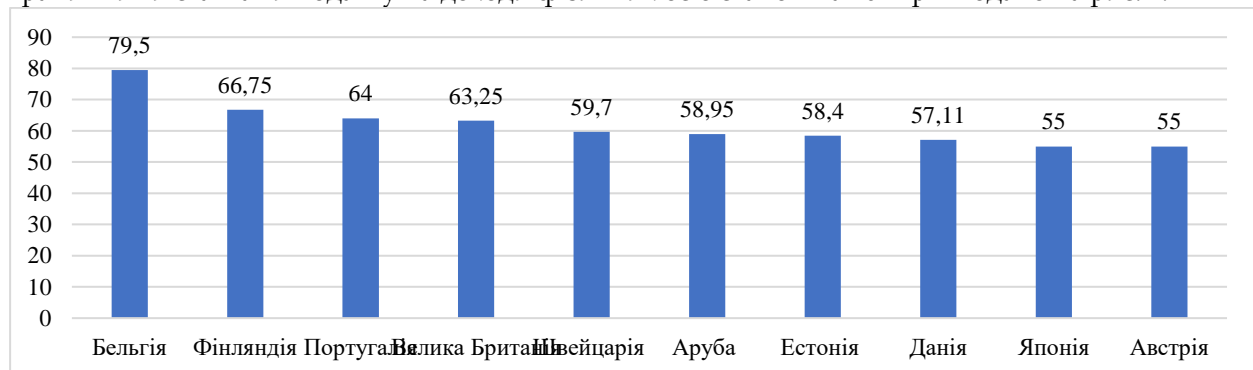


Рис. 1. Топ-10 країн із найвищими ставками податку на доходи фізичних осіб [10]

Крім того, податки можуть стати потужним інструментом для стимулювання розвитку країни. Corbacho A. та ін. у дослідженні «Більше ніж дохід: оподаткування як інструмент розвитку» аргументувати необхідність реформування податкової системи у прогресивні системи, які сприяють економічному зростанню, мобільності та соціальній рівності [11]. Усім урядам потрібні доходи, але проблема полягає в ретельному виборі не лише рівня податкових ставок, а й податкової бази. Тенденція до зниження оподаткування капіталу для стимулювання економічного зростання ускладнює протидію зростаючій нерівності доходів і багатства, що може підірвати соціальну єдність і, зрештою, також вплинути на економічне зростання. Пріоритетом має бути забезпечення належного розподілу податкового тягаря між платниками податків за допомогою системи, яка допомагає зберегти доходи бідніших сімей.

Державне регулювання за допомогою оподаткування також зазнало змін. Прикладом податкових механізмів регулювання економіки може слугувати акцизний податок, застосування якого веде до зменшення рівня попиту на товари не першої необхідності. Перелік підакцизних товарів постійно змінюється залежно від цілей фінансової політики держави та ступеня розвитку суспільства. Вагомий вплив на регулюючі заходи держави мають податки на продаж або податок на додану вартість. Наприклад, Податковим кодексом України звільнено від оподаткування велику кількість товарів, послуг, робіт [12]. При цьому, необхідно зауважити, що пільги будуть працювати

також при імпорті. Тобто, такі напрями фінансової політики держави направлені на стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності господарюючих суб'єктів.

Існують різні види податків, які є частиною податкової системи країни. Деякі з них є найбільш поширеними:

1. Прибуткові податки: оподатковують доходи фізичних та юридичних осіб, як правило, за прогресивною ставкою, яка зростає зі збільшенням доходу.

2. Податки на споживання: включають податок на додану вартість і оподатковують споживання товарів і послуг.

3. Податки на багатство: застосовуються до власності на товари та активи, такі як нерухомість і фінансові активи.

4. Податки на прибуток: оподатковують корпоративний прибуток.

5. Спеціальні податки (акцизи): застосовуються до певних товарів та видів діяльності, таких як алкоголь, тютюн або азартні ігри.

Отже, податки становлять фінансову базу функціонування держави і, як правило, розподіляються за джерелами, з яких кошти надходять до бюджету.

Для оцінки ролі і місця податків у доходах бюджету України дослідимо фінансову базу Уряду України за 2018 – 2023 роки (табл. 1).

Таблиця 1.

**Динаміка доходів Зведеного бюджету України за 2018 – 2023 роки, млрд грн [13]**

| Показники                               | 2018 рік | 2019 рік | 2020 рік | 2021 рік | Питома вага у 2021 р., % | 2022 рік | 2023 рік | Питома вага у 2023 р., % |
|---|----------|----------|----------|----------|--------------------------|----------|----------|--------------------------|
| Усього                                  | 1184,3   | 1289,8   | 1376,7   | 1662,2   | 100,0                    | 2196,3   | 3104,3   | 100,0                    |
| Податкові надходження, з них:           | 986,3    | 1070,3   | 1136,7   | 1453,8   | 87,5                     | 1343,2   | 1638,1   | 52,8                     |
| Податок та збір на доходи фізичних осіб | 229,9    | 275,5    | 295,1    | 349,8    | 21,0                     | 420,7    | 496,3    | 16,0                     |
| Податок на прибуток підприємств         | 106,2    | 117,3    | 118,5    | 163,8    | 9,9                      | 130,6    | 159,3    | 5,1                      |
| Податок на додану вартість              | 216,3    | 378,7    | 400,6    | 536,5    | 32,3                     | 467      | 580,8    | 18,7                     |
| Акцизний податок                        | 132,1    | 137,0    | 153,9    | 180,2    | 10,8                     | 115,4    | 189,7    | 6,1                      |

Надходження податкових платежів до бюджету України у 2018 – 2021 роках зростало, причому податки відігравали керівну роль (87,5% у загальній сумі доходів). Однак, війна вплинула на структуру доходів бюджету держави: у 2022 – 2023 роках роль податків зменшилась (52,8% у загальній сумі доходів у 2023 році), причому у 2022 році податкові надходження впали на 7,6% порівняно з 2021 роком попри приріст загальної суми доходів бюджету. Негативну динаміку щодо надходжень податків у 2022 році порівняно із 2021 роком можна спостерігати по таких податках: податку на прибуток підприємств (на 20,3%), податку на додану вартість (на 13,0%), акцизному податку (зменшення у 2022 році на 35,6%). На показниках доходів I півріччя 2022 року негативно відобразилося також звільнення від оподаткування імпорту, що діяло до 1 липня 2022 року. Водночас різко впали у 2022 році надходження акцизного податку та податку на додану вартість з імпортованих в Україну товарів (на 47,6%). Це пов'язано насамперед зі скороченням обсягів імпорту та звільненням його від оподаткування на початку війни, збільшенням тіншового обігу підакцизних товарів та пільговим оподаткуванням ряду імпортованих товарів. Внаслідок різкого падіння прибутків компаній та переходу частини компаній на спрощену систему оподаткування надходження податку на доходи фізичних осіб фактично впали на 37,1%. На противагу цьому падінню зростали надходження ПДФО за рахунок значного приросту заробітної плати військовослужбовців (приріст у 2022 році на 20,3% порівняно із 2021 роком).

Завдяки бюджету держава концентрує свої фінансові ресурси на найважливіших напрямках соціально-економічного розвитку країни. Держава надає освітні послуги населенню країни, будує і ремонтує дороги та мости, забезпечує охорону здоров'я, надає допомоги малозабезпеченим сім'ям та їхнім дітям та багато іншого. Багато з цих послуг необхідні для побудови сильних, здорових громад і довгострокової економічної життєздатності нації.

Розглянемо динаміку та склад основних напрямів видаткової частини Зведеного бюджету України за 2018 – 2023 роки у табл. 2.

Таблиця 2.

**Динаміка та склад видатків Зведеного бюджету України за 2018 – 2023 роки, млрд грн [13]**

| Показники                                   | 2018 рік | 2019 рік | 2020 рік | 2021 рік | Питома вага у 2021 р., % | 2022 рік | 2023 рік | Питома вага у 2023 р., % |
|---|----------|----------|----------|----------|--------------------------|----------|----------|--------------------------|
| Усього                                      | 1249,9   | 1372,4   | 1676,9   | 1844,2   | 100,0                    | 3043,5   | 4440,9   | 100,0                    |
| Державне управління                         | 75,4     | 83,0     | 83,6     | 95,0     | 5,2                      | 88,2     | 99,8     | 2,2                      |
| Обслуговування боргу                        | 116,1    | 120,1    | 121,2    | 157,6    | 8,5                      | 160,3    | 249,3    | 5,6                      |
| Оборона                                     | 97       | 106,6    | 120,4    | 127,5    | 6,9                      | 1142,9   | 2097,6   | 47,2                     |
| Громадський порядок, безпека, судова влада  | 118      | 143,7    | 159,6    | 176,1    | 9,5                      | 454,4    | 591,4    | 13,3                     |
| Економічна діяльність                       | 140,8    | 154,2    | 262,8    | 293,3    | 15,9                     | 156,4    | 247,3    | 5,6                      |
| Охорона здоров'я                            | 115,8    | 128,4    | 175,8    | 203,6    | 11,0                     | 215,3    | 217,4    | 4,9                      |
| Духовний та фізичний розвиток               | 28,9     | 31,6     | 31,7     | 43,4     | 2,4                      | 33,6     | 38,5     | 0,9                      |
| Освіта                                      | 210      | 238,8    | 252,3    | 312,9    | 17,0                     | 290,8    | 308,6    | 6,9                      |
| Соціальний захист та соціальне забезпечення | 309,4    | 321,8    | 346,7    | 367,3    | 19,9                     | 455,2    | 514,1    | 11,6                     |

Видаткова частина Зведеного бюджету України за 2018 – 2023 роки виконувалась з приростом при значному зменшенні обсягів надходжень податків у 2022 – 2023 роках. Найбільший приріст видатків прослідковується у 2023 році. У довоєнні 2018 – 2021 роки найбільшими державними витратами були: соціальний захист, освіта, охорона здоров'я, що притаманно всім країнам світу. Держава також фінансує широкий спектр інших послуг, включаючи транспорт, пенсії та медичні виплати для державних службовців, догляд за людьми з захворюваннями та вадами розвитку, допомогу малозабезпеченим сім'ям, економічний розвиток, екологічні проекти, поліцію, парки і зони відпочинку, допомога органам місцевого самоврядування.

Однак, війна, розв'язана росією проти України, зумовила значну зміну обсягів та напрямів бюджетних видатків у 2022 – 2023 роках. Загалом видатки Зведеного бюджету України в 2023 році проведено в сумі 4440,9 млрд грн, що у 2,5 рази більше, ніж у 2021 році. Найбільш зросли видатки у сферах: «Оборона» (у 20 разів від обсягу видатків 2021 року), «Громадський порядок, безпека та судова влада» (у 3,5 рази від обсягу видатків 2021 року) та «Соціальний захист та соціальне забезпечення» (140,1% від обсягу видатків 2021 року). Ці напрями залишалися пріоритетними задля виплати грошового забезпечення військовослужбовцям та іншим категоріям захисників, внутрішньо переміщеним особам, забезпечення відсічі агресору, підтримки найбільш незахищених верств населення.

Водночас, у зв'язку зі зміною пріоритетів та напрямків бюджетних ресурсів внаслідок тотальної війни, спостерігається зменшення видатків, пов'язаних з фінансуванням кількох напрямків:

1. З бюджету України видатки на освіту профінансовано у 2023 році менше на 4,3 млрд грн порівняно з 2021 роком. Таке зменшення стало наслідком загальної тенденції до економії бюджетних коштів в умовах повномасштабної війни, у тому числі зменшення кількості педагогічних працівників установ і навчальних закладів.

2. Суттєво зменшився обсяг підтримки напряму «Духовний і фізичний розвиток»: з майже 43,4 млрд грн у 2021 році до 33,6 млрд грн у 2022 році.

3. Стимулювання економічної активності залишалося одним із пріоритетів українського уряду, хоча на категорію «Економічна діяльність» було виділено 247,3 млрд грн у 2023 році та 156,4 млрд грн у 2022 році, що майже вдвічі менше, ніж у 2021 році. Значний вплив на це падіння мало зменшення видатків на дорожнє господарство (з 132,1 млрд грн у 2021 році до 40,5 млрд грн у 2022 році). Майже в 1,5 рази зменшився рівень фінансування галузей сільського, лісового, мисливського та рибного господарства.

Проте варто відзначити вагомий внесок у стимулювання економічного зростання через державну програму «Доступні кредити 5-7-9%» (у 2022 році до Фонду підтримки підприємництва було спрямовано 6,3 млрд грн), запроваджено механізми підтримки шляхом надання грантів для відкриття або розвитку власної справи.

Сучасна ситуація визначає кризові умови функціонування національної економіки і, відповідно податкової системи. Наслідки політичних змін, військових конфліктів і дефіцитів бюджету, зростання державного боргу призводять до реорганізації елементів податкової системи з метою забезпечення належних податкових надходжень, легалізації тіньового бізнесу.

## ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, оподаткування відіграє важливу роль в економіці, оскільки воно забезпечує необхідні ресурси для функціонування держави та добробуту суспільства. Добре продумана і належним чином керована податкова система сприятиме соціальній справедливості, заохочуватиме інвестиції та сприятиме сталому економічному розвитку. Співпраця між урядом, громадянами та підприємствами має важливе значення для забезпечення справедливого та ефективного оподаткування, яке приносить користь усій громаді та сприяє прогресу й економічній стабільності країни.

### ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамченко Н. Податок на доходи фізичних осіб в системі децентралізації державного управління. *Молодий вчений*. 2015. № 12(1). С. 88–91.
2. Цимбалюк І. Значення податку на доходи фізичних осіб у системі територіальних фінансів. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету*. 2013. С. 204–212.
3. Цимбалюк А.В. Роль і місце податків у фінансовій безпеці держави. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2021. Вип. 2 (6) С. 134-144.
4. Іванов Ю.Б., Бережна Ю.В. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку: науковий журнал*. 2020. № 2(54). С. 9-11.
5. Помулева В. Соціальні аспекти податку на доходи фізичних осіб : світовий та вітчизняний досвід. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 1. С. 354–357.
6. Лащак В.В. Непрямі податки як регулятор споживчих цін в Україні. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 26. С. 219-228.
7. Річард А. Масгрейв і Алан Т. Пікок. *Класика теорії державних фінансів* (1958 р., перевидано 1994 р.).
8. Gaspar V., Jaramillo L., Wingender P. Tax Capacity and Growth: Is there a Tipping Point? December 2, 2016. URL: [https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Tax-Capacity-and-Growth-Is-there-a-Tipping-Point-44436?x\\_tr\\_sl=en&x\\_tr\\_tl=uk&x\\_tr\\_hl=uk&x\\_tr\\_pto=sc](https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Tax-Capacity-and-Growth-Is-there-a-Tipping-Point-44436?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (дата звернення: 5.06.2024).
9. Martela F., Greve B., Rothstein B., Saari J. The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries Are Constantly Among the Happiest in the World. March 20, 2020. URL: [https://worldhappiness-report.translate.google.com/2020/the-nordic-exceptionalism-what-explains-why-the-nordic-countries-are-constantly-among-the-happiest-in-the-world/?x\\_tr\\_sl=en&x\\_tr\\_tl=uk&x\\_tr\\_hl=uk&x\\_tr\\_pto=sc](https://worldhappiness-report.translate.google.com/2020/the-nordic-exceptionalism-what-explains-why-the-nordic-countries-are-constantly-among-the-happiest-in-the-world/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (дата звернення: 5.06.2024).
10. Trading Economics. URL: <https://tradingeconomics.com/> (дата звернення: 5.06.2024).
11. Corbacho A., Fretes Cibils V., Lora E. More than Revenue: Taxation as a Development Tool. IDB, May 2013. URL: [https://publications.iadb.org/en/more-revenue-taxation-development-tool-executive-summary?x\\_tr\\_sl=en&x\\_tr\\_tl=uk&x\\_tr\\_hl=uk&x\\_tr\\_pto=sc](https://publications.iadb.org/en/more-revenue-taxation-development-tool-executive-summary?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (дата звернення: 5.06.2024).
12. Податковий кодекс України від 22 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 5.06.2024).
13. Державний веб-портал бюджету для громадян 2023. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 5.06.2024).

### REFERENCES:

1. Abramchenko, N. (2015). Podatok na dokhody fizychnykh osib v systemi detsentralizatsii derzhavnoho upravlinnia. [Personal income tax in the system of decentralization of public administration]. *Molodyi vchenyi*, 12(1), 88–91. (in Ukrainian).
2. Tsybalyuk, I. (2013). Znachennia podatku na dokhody fizychnykh osib u systemi terytorialnykh finansiv. [The importance of personal income tax in the system of territorial finance]. *Naukovyi visnyk Bukovynskoho derzhavnoho finansovo-ekonomichnoho universytetu*, 204–212. (in Ukrainian).
3. Tsybalyuk, A.V. (2021). Rol i mistse podatkov u finansovii bezpetsi derzhavy. [The role and place of taxes in the financial security of the state]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys: naukovyi zhurnal*. 2 (6), 134-144. (in Ukrainian).
4. Ivanov, Y.B., Berezhna, Y.V. (2020). Podatkova bezpeka: sutnist ta umovy zabezpechennia. [Tax security: the essence and conditions of provision]. *Ekonomika rozvytku: naukovyi zhurnal*. 2(54), 9-11. (in Ukrainian).
5. Pomuleva, V. (2013). Sotsialni aspekty podatku na dokhody fizychnykh osib: svitovyi ta vitchyzniani dosvid. [Social Aspects of Personal Income Tax: International and Domestic Experience]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*. 1, 354–357. (in Ukrainian).

6. Lashchak, V.V. (2014). Nepriami podatky yak rehuliator spozhyvchykh tsin v Ukraini. [Direct taxes as a regulator of consumer prices in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Bukovynskoho derzhavnogo finansovo-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. 26, 219-228. (in Ukrainian).
7. Musgrave, A. Richard and Peacock, A. T. (1958). *Klasyka teorii derzhavnykh finansiv*. [Classics of public finance theory]. 1958. (in Ukrainian).
8. Gaspar, V., Jaramillo, L., Wingender, P. (2016). Tax Capacity and Growth: Is there a Tipping Point? December 2. Available at: [https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Tax-Capacity-and-Growth-Is-there-a-Tipping-Point-44436?x\\_tr\\_sl=en&x\\_tr\\_tl=uk&x\\_tr\\_hl=uk&x\\_tr\\_pto=sc](https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Tax-Capacity-and-Growth-Is-there-a-Tipping-Point-44436?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (accessed: 5 June 2024). (in English).
9. Martela, F., Greve, B., Rothstein, B., Saari, J. (2020). The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries Are Constantly Among the Happiest in the World. March 20. Available at: [https://worldhappiness-report.translate.goog/ed/2020/the-nordic-exceptionalism-what-explains-why-the-nordic-countries-are-constantly-among-the-happiest-in-the-world/?x\\_tr\\_sl=en&x\\_tr\\_tl=uk&x\\_tr\\_hl=uk&x\\_tr\\_pto=sc](https://worldhappiness-report.translate.goog/ed/2020/the-nordic-exceptionalism-what-explains-why-the-nordic-countries-are-constantly-among-the-happiest-in-the-world/?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (accessed: 5 June 2024). (in English).
10. Trading Economics. (2024). Available at: <https://tradingeconomics.com/> (accessed: 5 June 2024). (in English).
11. Corbacho, A., Fretes Cibils, V., Lora, E. (2013). More than Revenue: Taxation as a Development Tool. IDB, May Available at: [https://publications.iadb.org/en/more-revenue-taxation-development-tool-executive-summary?x\\_tr\\_sl=en&x\\_tr\\_tl=uk&x\\_tr\\_hl=uk&x\\_tr\\_pto=sc](https://publications.iadb.org/en/more-revenue-taxation-development-tool-executive-summary?x_tr_sl=en&x_tr_tl=uk&x_tr_hl=uk&x_tr_pto=sc) (accessed: 5 June 2024). (in English).
12. Tax Code of Ukraine (2010, December 22). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed: 5 June 2024). (in Ukrainian).
13. State web portal of the budget for citizens (2024). Available at: <https://openbudget.gov.ua/> (accessed: 5 June 2024). (in Ukrainian).

## EMPIRICAL RESEARCH OF THE PLACE AND ROLE OF TAXES IN SOCIETY

RUZHITSKYI Yuriy, POKOTILOVA Olena  
Kherson economic and law institute

*National governments impose taxes on their citizens and businesses as a means of generating public revenue, which is then used to meet public needs. In addition, taxes are used to redistribute wealth, reduce social inequality, and promote economic justice. Accordingly, there are various types of taxes, the most common of which are: income taxes; consumption taxes; wealth taxes; business taxes; and special taxes (excise taxes). A country forms its tax revenue structure depending on the state financial policy. Global practice shows that income taxes dominate the structure of tax revenues in developed countries, while consumption taxes are prevalent in developing countries. Taxes play an important role in the economy: from accumulating resources to regulating economic growth. Governments also use taxes as a means of discouraging undesirable activities, such as alcohol consumption, smoking, etc. Governments use taxes to finance government and public social projects, as well as to create a favorable business environment in the country for economic growth. The government attaches great importance to the development of human capital, and education is central to this development. Tax revenues are used to finance, equip and maintain the education system. Without taxes, government contributions to the social welfare and healthcare sectors would not be possible. Taxes are used to finance services such as health care, medical research, social security, etc. Other important sectors include infrastructure development, transportation, housing, etc. In addition to social projects, governments also use the taxes collected to finance sectors that are crucial for the well-being of their citizens, such as security, research, environmental protection, etc. Military operations on the territory of Ukraine have changed the main purpose of taxes, reducing their role in generating budget revenues and significantly increasing budget expenditures that are not typical in peacetime.*

*Keywords: taxes, tax system, taxation, tax functions, tax revenues, public expenditures.*